מסורת הש"ס

גמ' א) סנהדרין לג. ב"ק סט. ב"ב קנד. כתובות עז. גיטין לח. עה. ב"מ לח:

רש"י ב) וכן ל"ק ג) ס"א יולדת מחבירתה לתיכה כו' ל"ק ה) דלא מרחמנא מלא דידה ל"ק ו) ל"ל הכא מחכי' ז) ומשום ל"ק **תוס' ח)** מכל מקום בבריית מדלא"נרירך ל"ק ע) [נעיי ו:]

הגהות הב"ח

(ב) **גמ'** הלכתא בכוליה:
(ג) **שם** ופליגי מכלילות מניקות למחר הפסים:
(ג) **שם** פ"ק הדבר בחזקתו וכן מלי לומ:
(ד) **שם** פ"ק הדבר בחזקתו וכן מלי לומ:
(ה) **רש"י** ד"ה ומלי וכו' רב דהא למר כר:
(ו) **ד"ה** שמיט מרחמת וכו' למרת מלא ל"ק יולדת מם לא היה כו' האי ודלמי דידה מי נמי:
(ז) **ד"ה** אין מוסקין וכו' בחזקינן ליה:
(ח) **ד"ה** לעולם וכו' בודאי דא"נ לאו דידה:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ופלוגתא דבי וא"ת דר"י בן המשולם. ק"ל הא בממ"נ לפי מירוץ ב' בתוס' בממ"ד זה ד"ה והייט יוין לעיל קמיפלגי על הסיק עלמה לה מיקרי פלוגתה הא למירוץ זה בתמת מיבה פלוגתה הן מעטם דבר אמ"מ הן מעטם מ"ד בתולים דמולם הייטו גזז מלא לאיט בכלל לד מפלוגתה ביון לעיל"ת פלוגתה בהך דיק עלמו. מ"ש מעיקה אין המחלה לקושיתם דמשיר הוי מכלל דפליג. ומ"מ הוי ד"ה דפלוגתה דבריית בהסיק דלמ"ג דפליג עלה בדין זה לא הוי בכלל. ולמירוצה מ' שם הא הוכיך למיפסק הלכה כיון דטעמא דריבה"מ מעום דבר אמ"מ מיבה פלוגתה ומיך לגמעינן דהלכה מעטם דמולם לאו הייטו גזז וכהיא ליבה פלוגתה ומעיקה לה ידעינן דפלוגתה דבריית לה הוי פלוגתה:

תורה אור

גמ' א) וְרְעוּ לָכֶם לִצְדָקָה קִצְרוּ לְפִי חֶסֶד נִירוּ לָכֶם נִיר וְעֵת לִדְרוֹשׁ אֶת יְיָ עַד יָבוֹא וְיֹרֶה צֶדֶק לָכֶם:
(הושע י, יב)

פניני רש"י

חזיר שברוך אחר רחל. ...כלומר נמצמ וכוכן מלגלי תמיל:
(מוליו קמ. ד"ה כיון על הלכ)
וראיה אחרונה. בלימי ממוטות הבני (מבהלין לג.) שנמלקו בבני מתלוקות במניל בטר לאיה לקמור לת הנין בלמטוה הלכה כמותו ובמלוטה מין הלכה כמותו:
(ד"ה לא לח:)

הלכה כר' יוסי בן המשולם למה לי. הא מהך שמעת מינה להלכתא כוותיה דהא לא פליגי רבנן עליה: **אי אמר הלכה בכוליה פירקין.** ולא תימר להקמן הלכה כר' יוסי הוה תימינ הלכה בכוליה פירקין מדלכי יוסי קמי: **ומאי בכוליה פירקין.** דתמתע טוגה מסוס דר' יוסי תרתי מילי תמר במתני' עוסה מקוס לקופין וכן מוכס לת השער לרמות לת מקוס המוס מבל מדרבן שמעון לא תמר רב (ה) דהוה תמר בר מפלוגתא ומדרבן שמעון לית פלוגתא בבריית ופלוגתא היא להכי תמתעין הלכה כר' יוסי בהדיא בגלויי ולמימרא דמדרבן שמעון בן גמליאל קאי הא הלכתא בכוליה פירקין ופלוגתא דבריית: **מרחמת.** מוסבת בן מביתה: **ומצא זכרים.** שנולדים עבשיו תלויין וכרוכין ויונקין הזקנות שנפטרו בבר מן הבכורה ונקנות הנולדות עבשיו מלא תלויות במבכירות להתמת אין בהן לכול דבזכרים אין שום בכול שהרי בני הזקנות הן ונקנות התלויות במבכירות אין דין בכורות נוהגת בהן: **אין חוששין.** להחמיר ולהפקין בספק בכורות ולומר שמא בנה של זו בא לו מבל זו ולא הוכיר בני המבכירות: **שאינה מרחמת.** וולד בהמה תמת: **אא"כ יולדה.** (ו) שם היה לה וולד מתחלה להפי ודלמי ל"ש לה הוי היה ולד דידה פטורה מן הבכורה דהא הוה לה תחריגא ומיהו היכא דילדה חייבין לרחומי שמרחמת וולד בהמה נפשך פטורה דפי היה לה וולד מעיקרא ת"ש נבנם בתוך עדרו וראה את המבכירות מניקות ואת שאינן מבכירות מניקות אינו חושש שמא בנה של זו בא לו אצל זו או שמא בנה של זו בא לו אצל זו אמאי ליחוש דלמא רחומי רחים במקום דידה לא שבקא דידה ומרחמה דלא דידה ת"ש (ז) דבר בחזקתו [וכן] כו' מאי לאו רישא דומיא דסיפא מה סיפא ודאי דידה אף רישא ודאי דידה מידי אירייא האי בדאיתא והאי בדאיתא ומאי וכן אפטורה דבכורה ארבב"ח אר"י ראה (ג)חזיר שברוך אחר רחל פטורה מן הבכורה (ד) ואסור באכילה (א)עד יבא ויורה צדק לכם פטור מן הבכורה כמאן דרשב"ג ואסור באכילה כרבנן ותו אי כרבנן מאי עד יבא ויורה צדק לכם עד שיודע לך דבר מיבעי ליה וכי תימא מספקא ליה אי הלכה כרשב"ג אי כרבנן אי מספקא ליה אמאי פטורה מן הבכורה ותו מי מספקא ליה (ט)והאמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן כל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה לעולם פשיטא ליה הלכה כרבן שמעון בן גמליאל מיהו מספקא ליה אי סבר רבן שמעון בן גמליאל יולדת מרחמת או אינה מרחמת אי הכי עד דאשמעינן חזיר לישמעינן טלה ולמילקי עליה משום אותו ואת בנו חזיר איצטריכא ליה דאי אשמעינן טלה הוה אמינא אם תמצא לומר דסבר יולדת מרחמא דמינה דלא מינה לא אשמעינן חזיר (דמרחמת) ואפילו דלאו מינה נמי דאיכא למימר דלמא מרחמא והיינו דאמר רבי יוחנן בעי אחאי **ופלוגתא דברייתא פלוגתא היא.** (ח)ופ"ת דר' יוסי בן המשולם גמי פליגי עליה (ט)ממה נפשך דבריית מדלא"נרירך לפסוק הלכה כמותו וי"ל דשמא אין מחלוקת שנויה לא בשנה ולא בבריית מלא דקיס ליה דפליגי רבנן עליה: **הנכנם לתוך עדרו בלילה כו' ולמחר השכים כו'.** תימה למה ליה למינקט בענין זה ליתמי הנכנס לתוך עדרו ולמה זכריס תנויס כו' ונקנות כו' וי"ל דלרבותא נקט הכי דלמ"ג דולמי סימה מחלת לידתן בלילה שעדיין אין המחות מכירין בוולדותיהן ודלכן לטעות בלילה ובא לו בנה של זו מלא זו אלפי' הכי לא מיירינן:

ראה חזיר שהוא ברוך אחר רחל.

קלת קשה לנקט חזיר ולא גמל משום דסבר כר' שמעון(ט) לאסר קלוט היולא מן הטהור ואפי' היה ידוע שהוא בנה של רחל היה נאסר בהילה ומיהו מניין למימר לתגך לנקט רחל שהיא בהמה דקה נקט חזיר ת"ל ניחא למינקט למילתיה ככולי עלמא:

הלכה כרבי יוסי בן המשולם למה לי אי אמר הלכתא (ח) דכוליה פירקין ולא אמר הלכתא כר' יוסי בן המשולם הוה אמינא אדרבי יוסי בן המשולם קאי ומאי בכוליה פירקין דר' יוסי תרתי אמר ופלוגתא דברייתא פלוגתא היא אשמעינן הלכה כר' יוסי לאשמועינן דאדרבן שמעון בן גמליאל קאי ופלוגתא דברייתא לאו פלוגתא היא מאי ברייתא דתניא הלוקח בהמה מניקה מן העובד כוכבים הבא אחריו בכור מספק מפני שמרחמת אע"פ שאינה יולדת רשב"ג אומר דבר בחזקתו וכן היה רשב"ג אומר הנכנס (י)לתוך עדרו בלילה וראה כעשר כחמש עשרה מבכירות ושאינן מבכירות (ג) יולדות למחר השכים ומצא זכרים תלויות בשאין מבכירות ונקבות תלויות במבכירות אינו חושש שמא בנה של זו בא לו אצל זו: איבעיא להו (ג) דבר בחזקתו דקאמר רשב"ג דאינה מרחמת אלא אם כן יולדת הא היכא דאוליד חיישינן לרחומי או דלמא דידה מרחמא דלא דידה לא מרחמא לית לה למאי נפקא מינה למלקא עלה (כ)משום אותו ואת בנו אי אמרת דידה מרחמא דלא דידה לא מרחמא לקי ואי אמרת דלא דידה נמי מרחמא לא לקי מאי ת"ש רשב"ג אומר הלוקח בהמה מן העובד כוכבים אינו חושש שמא בנה של אחרת היה מי קתני הוא היה קתני ה"ק אינו חושש שמא בנה של אחרת אלא א"כ היה לה ולד מעיקרא ת"ש נכנם בתוך עדרו וראה את המבכירות מניקות ואת שאינן מבכירות מניקות אינו חושש שמא בנה של זו בא לו אצל זו או שמא בנה של זו בא לו אצל זו אמאי ליחוש דלמא רחומי רחים במקום דידה לא שבקא דידה ומרחמה דלא דידה ת"ש (ז) דבר בחזקתו [וכן] כו' מאי לאו רישא דומיא דסיפא מה סיפא ודאי דידה אף רישא ודאי דידה מידי אירייא האי בדאיתא והאי כדאיתא ומאי וכן אפטורה דבכורה ארבב"ח אר"י ראה (ג)חזיר שברוך אחר רחל פטורה מן הבכורה (ד) ואסור באכילה (א)עד יבא ויורה צדק לכם פטור מן הבכורה כמאן דרשב"ג ואסור באכילה כרבנן ותו אי כרבנן מאי עד יבא ויורה צדק לכם עד שיודע לך דבר מיבעי ליה וכי תימא מספקא ליה אי הלכה כרשב"ג אי כרבנן אי מספקא ליה אמאי פטורה מן הבכורה ותו מי מספקא ליה (ט)והאמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן כל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה לעולם פשיטא ליה הלכה כרבן שמעון בן גמליאל מיהו מספקא ליה אי סבר רבן שמעון בן גמליאל יולדת מרחמת או אינה מרחמת אי הכי עד דאשמעינן חזיר לישמעינן טלה ולמילקי עליה משום אותו ואת בנו חזיר איצטריכא ליה דאי אשמעינן טלה הוה אמינא אם תמצא לומר דסבר יולדת מרחמא דמינה דלא מינה לא אשמעינן חזיר (דמרחמת) ואפילו דלאו מינה נמי דאיכא למימר דלמא מרחמא והיינו דאמר רבי יוחנן בעי אחאי

לא א מיי' פ"ה מהלכות בכורות הלכה ד טוש"ע י"ד סי' שנז סעיף ה:

לב ב מיי' פי"ב מהל' שחיטה הלכה יג טוש"ע י"ד סי' נח סעיף ה:

לג ג מיי' פ"ד מהלכות בכורות הל' ח טוש"ע י"ד סי' שנז סעיף ג: **לד** ד מיי' פ"ח מהלכות מאכלות אסורות הל' ד טוש"ע י"ד סי' עט סעיף ג:

עין משפט נר מצוה

רבינו גרשום

מהו דתימא כי אמר רב הלכתא בכוליה פירקין בר מפלוגתא אדרבי יוסי קאמר ומאי בכוליה פירקין דקאמר משום דתרתי הלכות אי"ר יוסי עושה מקום וכן התולש להכי נקט לישנא דכוליה פירקין. אבל לעולם אין הלכה כרשב"ג משום דפליגי בבריית'ה להכי קאמר הלכה כר' יוסי בן המשולם בפירוש למימרא דמאי דקאמר הלכה בכוליה פירקין אדרבן שמעון בן גמליאל קאמר משום דלא חשיב פלוגתא דבריית'ה: מפני שמרחמת. מניקה וולד של בהמה אחרת אע"פ שאינו בנה ושמא עדיין לא ביכרה וכדאמרן ומיעוט חולבות אע"פ שאינן יולדות הלכך הבא אחריו בכור מספק: הדבר בחזקתו. ודאי בנה הוא והבא אחריו פטור: זכרים תלויים. יונקים בוקינות באותן שאינן מבכירות ונקבות יונקות תלויות במבכירות אינו חושש כר'. ופטורין כולם מן הבכורה דכל אחד יונק מאמו: דאינה מרחמת אלא א"כ יולדת. הכי אמר רשב"ג אותה שמעולם לא ילדה ודאי אינה מרחמת: הא לדה. ודאי מרחמת ולד שאינו שלה: או דלמא. אפי' ילדה אינה מרחמת את שאינו שלה: והא בציא לא צריכא אלא לענין אותו ואת בנו דאי אמרינן יולדת מרחמת ממה נפשך פטורה מן הבכורה דכבר ילדה אלא (לגבי) [לענין] אותו ואת בנו צריך לידע אי הוי בנה אי לא למילקי עליה אי שחיט ליה בהדה: אין חוששין כו' אלמא דלא דידה לא מרחמא ולקי עליה משום אותו ואת בנו: מי קתני הוא. שמא בנה של אחרת הוא אי הוה תני הוא הוה משמע כדקאמרת אלא כיון דתני היה הכי קאמר אין וכו': במקום דידה. לא מרחמא דאחריני אבל שלא במקום דידה תיבעי: דבר בחזקתו וכן היה וכו' מה סיפא ודאי דידה. משום דכולהו ילדו: אף רישא. הדבר בחזקתו מיירי דודאי דידה ולא אמרינן דאי ילדה מרחמא דלאו דידה: הא כדאיתא והא כדאיתא. סיפא ודאי דידה ורישא לאו ודאי דידה אלא מרחמא ולא לקי משום אותו ואת בנו: מאי וכן. דקא מדמי רישא לסיפא: אפטורה מן הבכורה. משום דכבר ילדה ולעולם רישא מרחמא לאו דידה ולא לקי: שכרוך אחר רחל. ויורה צדק משיח: פטור מן הבכורה כמאן כרבן שמעון. דאמר לא מרחמא אלא הדבר בחזקת שילדתו: ואסור באכילה כרבנן. דאמרי מרחמת אף שלא ילדה דאי רבן שמעון מותר באכילה (דתימא מרחמת לא ילדתו דאי רבן שמעון מותר באכילה) דקי"ל הינצא משהור טהור: אי כרבנן מאי עד יבא ויורה. כיון דמרחמא ודאי מיפשט פשיטא ליה דאסור באכילה ולספק אכילה לא צריך הוראת משיח אלא הכי איבעי למימר אסור באכילה עד שיודע לך דבר אם הוא בנה: או הלכתא כר' שמעון דאמר דלא דידה לא מרחמא: אי כרבנן. דאמרי מרחמת להכי מספקא עד יבא ויורה צדק: לעולם פשיטא ליה דהלכה כרבן שמעון. אבל מספקא ליה אי סבר ר' שמעון דיולדת מרחמת אפי' דלאו דידה אי לא. פטור מן הבכורה הוא ממה נפשך דלמא בנה הוא ואי אינו בנה ודאי לא הוות מרחמת אלא אם כן ילדה כבר. משום הכי אסור (ט)באכילה דמספקא ליה להכי אמר עד יבא ויורה צדק: ולמילקי עליה משום אותו ואת בנו. לבכורה לא מצי אמר כדאמרי' דפטורה מבכורה ממה נפשך:

ט) נרמה ל"ל אבל לענין ליסור אכילה מספקא ליה להכי אמר וכו'.

מסכת עוקצים

פרק א' משנה א'

כֹּל שֶׁהוּא יָד וְלֹא שׁוֹמֵר, מְטַמֵּא וּמְטַמֵּא וְלֹא מְצָטָרֵף. שׁוֹמֵר, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ יָד, מְטַמֵּא וּמְטַמֵּא וּמְצָטָרֵף. לֹא שׁוֹמֵר וְלֹא יָד, לֹא מְטַמֵּא וְלֹא מְטַמֵּא:

השוחט את הבכור עושה מקום בקופין. גמ' ממרי' תני לקופין [ג] כלומר לעורך קופין ממש דלרך למחוט בקופין מלמע קתני בסכין ותימה בפסחים פרק הלו דבריס (דף ע.) גם משמע כן גבי סכין שמשמע בתרגיעה עבר שוחט בה מיד והקופין שוחה ומטגיל אחאי בריבי ראה חזיר שכרוך אחר רחל מהו מאי קמיבעיא ליה אילימא לבכורה וקמיבעיא ליה אי הלכתא כרשב"ג אי הלכתא כרבנן תיבעי ליה טלה [ד] כי קמיבעיא ליה לבכורה ואליבא דרבנן לאכילה ואליבא דרשב"ג לבכורה ואפי' לרבנן דאמרי מרחמא כי מרחמא דמינה דלא מינה לא או דלמא דלא מינה נמי מרחמא לאכילה ואפי' לרשב"ג אם תמצא לומר סבר יולדת מרחמא דמינה דלאו מינה לא או דלמא דלאו מינה נמי מרחמא תיקו: **מתני'** רבי יוסי בן המשולם אומר [א]**השוחט את הבכור עושה מקום בקופין** מיכן ומיכן ותולש את השער ובלבד שלא יזיזנו ממקומו [ב]וכן (ה) [ו]תולש את השער לראות מקום מום: **גמ'** אמר רב הלכה כרבי יוסי בן המשולם בעו מינה מרב הונא בנגדו ביו"ט מהו טעמא דרבי יוסי בן המשולם משום דקסבר תולש לאו היינו גוזז וביום טוב אסור דהוה ליה עוקר דבר מגידולו או דלמא בעלמא סבר רבי יוסי בן המשולם תולש היינו גוזז והיינו טעמא דשרי דהוה ליה דבר שאין מתכוין וביו"ט דבר שאין מתכוין מותר אמר להו זילו שיילוה לרב חנגאל אי אמר הלכה כרבי יוסי בן המשולם איפשוט לכו אתו שיילוה אמר להו הכי אמר רב הלכה כרבי יוסי בן המשולם אתו לקמיה דרב הונא אמר להו [ג]כנגדו ביום טוב מותר איתמר נמי אמר רב חנניה בר שלמיא משמיה דרב כנגדו ביום טוב **אחאי בריבי.** למ"ד גדול ומשוב בדורו: **תיבעי ליה טלה.** להמ' בטלה פליגי: **קמיבעיא ליה לבכורה אליבא דרבנן.** ומליבא דר"ס פשיטא דפטורה דלפי' דמינה לא הוה מרחמא מ"כ ילדה וכ"ש דלמ' מינה ועוגין מכילה מבעיא ליה ולפי' לרבן שמעון וכ"ש לרבנן: **דלאו מינה לא.** מרחמא והא ולפי' דילדה היא ופטורה מן הבכורה: **או דלמא דלאו מינה נמי מרחמא.** והבא מתרין בכור מקפק: **אם תימצי לומר כו'.** פי' ס"ל יולדת מינה מרחמא הא ולפי' מותר דבנה הוא מלא [ג]ס"ל תימצי לומר יולדת מרחמא והאי דפטור ליה מבכורה משום דלפי' מלא [ג][לאו] דילדה מתרינן הוה ליה מלא דלפי' דסריך במרה לא פשיטא לן דדילדה הוא ה"מ דמינה מלא דלאו מינה לא והאי מזיר ולפי' בנה הוא ומותר בהכילה: **מתני'** **עושה מקום בקופין.** מפנה את הטער מכאן ומכאן למקום שחיטת הסכין: **ותולש את השער.** לכאן ולכאן למקום מתך הסכין משום מלה ולא תמרינן גוזז הוא את הבכור: **ובלבד שלא יזיזנו.** שלא יתמרו גזיזה עביד דקדשים אלא יניחנו מסודר עם שאר מכאן ומכאן: **לראות** (ג) **מום.** להרמותו לתכס: **גמ'** **בנגדו ביו"ט.** בבהמת מולין משום שחיטה [ד]בעי למיעבד מו לא: **שאין מתכוין.** למלא אלא מפנהו ומוסכו לילך ולילך אם נתלש נתלש: **שיילוה לרב חננאל.** תלמידיה דרב מי אמר לכו משום דמשום לאו היינו גוזז. ומכוח גזיזה הוא דאסור דכתיב (דברים טו) [א] ולא תגוז: **שאין מתכוין.** למלא אלא מפנהו ומוסכו לילך ולילך אם נתלש נתלש: **פשיטנא לכו.** אלא טעמא: **מוסר השי"ם**

גמ' ג)[במשנה שבמשניות התולש ועי' מי"ט] **רש"י ג)**ס"ד אם ל"ק וס"ל ל"ק וס"ל אם ג)ל"ק ד)מלי ל"ק **תוס' ה)**ד"ה מ"ו **ו)**ל"ק מ"ו **ז)**מאמר רב ל"ק מ"ו **ח)**משמע דלא הוי פלוגתא כלעיל וכמה ל"ק **ט)**בסוף אם הרמלים ל"ק **י)**בסוף ל"ק **יא)**ודמי ל"ק **יב)**אע"ג דדבר שאין מתכוין הוא ומקלקל כהוגלת ל"ק **יג)**והא דאמרי' גבי ל"ק

הגהות הב"ח

(ה) במשנה וכן התולש וכו' המום:

(ו) רש"י ד"ה לראות מקום המום:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה וחייבו וכו' וי"ל **דדלמא מפעם דפסק רב בוזיתיה.** מתיכני מלך דמ"מ מלי פרכי' וכיון דכתיב כרשב"ג דמתיר היינו מטעם דמ"ל הא מי נלו אלמא דמר הכי ס"ל דלא כמ"ל כהוגלת דהלכה כתוליה פירקין לבר מפלוגתא דהיינו דומר דמולש היינו מטעם גוזז ורבב"ג דמתיר היינו מטעם דהוי דבר שא"מ ה"מ נמחר. וכזה ה"ל פירש"י בתוליה כ"ג מומר. וכזה ה"ל פירש פלוגתא דמגלי במתני' שבת נד ע"ש ובלבד שלא יכוון ובפ"ה כג ע"ב עגלה של קנון דפרכי' דשל"מ מסור ומזה משמעינן רב ההלכה כריב"מ משום דמולש נלו היינו גוזז ולמילך מילוש ניחא כיון דהפלוגתא לינו על דין זה ממש הוא בכלל ההלכה כתוליה פירקין ולפ"ה לרב פסק בעלמא דדבש"מ מסור היינו יודעים דמ"מ ההלכה כן משום דמולש נלו היינו גוזז אבל למילוש קמץ ע"ש:

תורה אור

רש"י א) כָּל הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יִוָּלֵד בְּבְקָרְךָ וּבְצֹאנְךָ הַזָּכָר תַּקְדִּישׁ לַיי אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבֹד בִּבְכֹר שׁוֹרֶךָ וְלֹא תָגֹז בְּכוֹר צֹאנֶךָ: (דברים טו, יט)

מתני'

מום שנפל בו קודם שחיטה אפילו בשעת שחיטה הרי זה בכור שלו. ואם נפל בו מום משנשחט הרי זה בכור שלהם. ואם נפל בו מום משנזרקו דמיו הרי זה בכור שלהם. ואם נפל בו מום משנתנו אימוריו על גבי המזבח